

Televizyonun Gelişim Çağı Çocukları Üzerindeki Olumsuz Etkileri ve Ebeveynlerin Kontrol Sorunu

The Effects Of Television On Developmental Age Children and Parents Control Problem

Ali Murat KIRIK*

ÖZET:

Günümüzde kitle iletişim araçları teknolojik gelişmelere bağlı olarak sürekli gelişme göstermektedir. Bu kitle iletişim araçları arasında televizyon önemli bir konuma sahiptir. Bunun nedeni televizyonun hem göze hem de kulağa hitap etmesidir. Bu iki unsur beyaz camın etkileme gücünü arttırmaktadır. Özellikle gelişim çağındaki çocuklar bu etkiyi derinden hissetmektedir. Çocuklar, boş zamanlarının büyük bir kısmını televizyon karşısında geçirmektedir. Ayrıca televizyondaki dizilere, filmlere, reklâmlara ve çizgi dizilere yoğun ilgi göstermektedirler. Bununla birlikte, çocuklar bu yaşlarda kurmaca ve gerçeğin tam olarak ayırımına varamamaktadırlar. Dolayısıyla çocukların yönlendirilmesinde şüphesiz ki ebeveynler sorumludur. Ne yazık ki günümüzde birçok aile de bu kitle iletişim aracına karşı gereken bilinç düzeyine sahip değildir. Seyircilerin bilgilendirilmesi için RTÜK tarafından “akıllı işaretler” adı verilen sembol sistemi oluşturulmuştur. Fakat bu sistem de televizyonun olumsuz etkilerinin ortadan kalkmasını sağlayamamıştır. Çünkü yapılan programların çoğu popüler kültüre hizmet etmektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında, devletin gerekli çözümleri bulması ve medya okuryazarlığını yaygınlaştırması şarttır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, televizyon, RTÜK, akıllı işaretler, medya okuryazarlığı

ABSTRACT:

Today, mass media has been improved by technological developments. Television has an important position among this mass media. Because, it has both visual

* Arş. Gör., Marmara Üniversitesi Radyo TV Sinema Bölümü, murat.kirik@marmara.edu.tr

and auditory direction. These two elements increase the effect of white glass. Especially, developmental-age children feel this effect deeply. Children spend most of their leisure time in the face of television. They show great interest in serials, films, ads and cartoons. However, children don't separate the fact and the fiction in these ages. Therefore, parents responsible for directing of their children. Unfortunately, today in many families don't have the necessary level of consciousness against this mass communication medium. RTÜK established a symbol system called "smart signs" to inform the audience. But this system doesn't remove the negative effects of television. Because, most of the programs serve the popular culture. As a result, the government must find the necessary solutions and media literacy must be widespread.

Key Words: Children, television, RTÜK, smart signs, media literacy

GİRİŞ

Kitle iletişim araçları içerisinde etkin bir konumda olan televizyon bireyleri giderek etkisi altına almakta ve yaşam tarzlarını şekillendirmektedir. Dünyanın hangi köşesine gidilirse gidilsin, televizyon her yaştan her kesime hitap etmekte, bilgilendirme, eğitime ve eğlendirme adına önemli bir rol üstlenmektedir. Düne kadar sadece evlerin salon ve oturma odalarında bulunan televizyon, teknolojinin gelişmesi ve alıcı fiyatlarının düşmesi ile birlikte hemen hemen her odaya girmiştir. Gerek yemek esnasında, gerek yatarken ve gerekse de hareket halinde (mobil televizyon) bile rahatlıkla izlenebilmektedir.

Televizyon kadar etki yaratan alternatif bir bilgi kaynağı neredeyse yok gibidir. Günümüzde internet, televizyona bir alternatif teşkil etse de kitlelere ulaşma bağlamında sanal ortam, beyaz camın yanına gerektiği ölçüde yaklaşmamıştır. Televizyon gencinden yaşlısına, zengininden fakirine herkesin dünyayı algılamasını, anlamlandırmasını etkilemektedir. Fakat popüler kültürün etkisiyle birbirine benzeyen insanlar üretmekte ve üretilen bu insanlar ürettiğinden çok tüketen varlıklar halini almaktadır.

Televizyonu sadece teknolojik bir kitle iletişim aracı olarak değerlendirmek ise son derece yanlış olmaktadır. Çünkü bu medyumun aynı zamanda kültürel ve toplumsal etkileri de bulunmaktadır. Ancak günümüzde toplumun her kesiminin kolay tüketeceği film ve diziler yaygınlaşmaya başlamış ve böylelikle yayın içeriklerinde kolayca kaçılarak gerçeklerden uzaklaşmıştır. Meydana getirilen bu yapı yayınların içeriğinde tekdüzelik sağlamış ve standartlaşmaya neden olmuştur. Böylelikle "televizyon toplumu" oluşmuş ve toplum içerisinde yer alan herkes elektronik birliktelik sürecinin ister istemez içerisine girmiştir.

Televizyon toplumunun fertleri arasında, gelişim çağındaki çocukları ayrı bir statüye yerleştirmek yerinde olacaktır. Çocuklar için televizyon kolay ulaşılabilir

bir araçtır. Onlar için bir oyuncaktır, ama sevimli görüldüğü kadar ölçüde bir o kadar da tehlike arz etmektedir. Günümüzde adeta çalışan anne-babaların tuttuğu bakıcı olma özelliğini taşımaktadır. Ebeveynler herhangi bir işleri olduğunda çocuklarını bu mecraya tabiri caizse teslim etmektedirler. Zamanla bu teslimiyetin önüne geçilmek istense de ortaya büyük bir kontrol sorunu çıkmaktadır.

1. Televizyon ve Popüler Kültür İlişkisi

Günümüz modern toplumlarında tüketimi mutlak zorunlu haline getiren popüler kültür, bireylere "kullan-at" alışkanlığını kazandırmaktadır. Bu alışkanlığın kazanılmasında ise şüphesiz ki kitle iletişim araçları en büyük ve en güçlü role sahiptir. Dünyanın dört bir tarafında televizyon, popüler kültür ürünlerinin en temel pazarlayıcısı durumundadır. (Brzezinski, 1994: 37) Özellikle televizyon programlarıyla yayılan popüler kültür ile insanların gelir düzeyleri ne olursa olsun, hangi ülkede yaşarlarsa yaşasınlar yiyecek-giyecek gibi zevkleri, dünya görüşleri birbirine büyük benzerlik göstermektedir. Bu yönüyle popüler kültür her şeyi birbiriyle karıştırmakta ve homojenleştirme işlevi görmektedir.

Amerikalı medya teorisyeni Neil Postman, televizyon programlarının tümünün popüler kültüre hizmet etmediğinin altını çizmektedir. Televizyon programlarını kendi kıstaslarına göre kritize eden Postman bunları üç grup altında toplamıştır. Ona göre birinci gruptaki televizyon programları ciddi bir iş ve mesaj kaygısı taşımamaktadır. Bu açıdan toplumu rencide edecek ya da toplumun herhangi bir kesimini incitecek hiçbir unsura yer verilmemektedir. İkinci gruptakileri, hem eğlendiren hem de eğlendirirken düşündüren programlar olarak kategorize etmektedir. Bu gruptaki programların topluma doğru mesajlar vermeye çalıştığını söylemekte fakat içeriklere bakıldığında çok komik ve anlamsız olduğunu belirtmektedir. Üçüncü grupta yer alan programların ise ciddi ve seviyeli olduğunu ifade eden Postman, halkı bilgilendiren tarzda programlar yapan yapımcıları takdirle karşılamaktadır. (Postman, 1985: 83-89)

Kitle iletişim araçlarına yönelik kuramsal çalışmalar yapan bir diğer isim olan Fransız sosyolog Pierre F. Bourdieu, televizyonun herkese ulaşmaya imkân veren bir aygıt olduğunu savunmaktadır. Bu olumlu görüşünün yanında televizyon programlarında sansür uygulandığını ve özerlik yitiminin meydana geldiğini belirtmektedir. Televizyonda siyasi denetimin açık bir şekilde görüldüğünü savunan Bourdieu, siyasi müdahalelerin sıkça yaşandığını da ifade etmektedir. Televizyonda şiddetin simgesel bir biçimde sunulduğunun altını çizmektedir. İzleyicilerin özellikle haber programlarında simgesel şiddetle sık sık karşılaştığını belirterek, bunların ilgi çekici bir şekilde sunulmasından dolayı rahatsız olmaktadır. (Bourdieu, 1997: 19-22) Televizyonda şiddetten sürekli faydalanılmasının altında yatan en önemli etken ise popüler kültüre hizmet ve elbette ki reyting kaygısıdır. Şiddetin

hemen her programda yer bulmasıyla birlikte Aristoteles'in ortaya koymuş olduğu "katarsis" kavramı kendini göstermekte ve ruh dönüşümü gerçekleştirmektedir.

Televizyonun kültürel etkileri denildiği vakit akla gelen isimlerden biri de edilgen (pasif) izleyici yaklaşımını benimsemiş Amerikalı iletişimci George Gerbner'dir. Gerbner'in "ekinleme" kuramında televizyonun kısa dönemli ve belli olaylar üzerinde bir etki ortaya çıkarttığından çok, uzun dönemli ve kalıcı bir etki yarattığını savunmaktadır. Ona göre televizyonun izleyicilere sunduğu dünya gerçekliğinin abartılı bir biçimde basmakalıplaştırılmış, kurgulanmış daha doğrusu yeniden biçimlendirilmiş bir kopyasıdır. Ayrıca televizyon dünyasının simgesel olduğu üzerinde durmaktadır. Bu simgesel dünyada monoton tekrarlardan oluşan gerçeklik dramatize edilerek abartılmaktadır. Olaylar, heyecan ve dikkat oluşturacak şekilde yapılandırılmakta ve izleyicilere sunulmaktadır. Bu abartılan dünya, televizyonun teknik yapısından, doğasından kaynaklanabileceği gibi, dramının özelliklerinden de kaynaklanabilmektedir. Aslında drama gerçeğin abartılarak yeniden yapılandırılması sanatıdır ve bu sanat televizyonun doğasına uygundur. (Tekinalp, 2003: 304)

Baudrillard ise televizyonda üretilen ürünlerin sürekli olarak kendilerini tekrarladığını belirtmektedir. Spor, müzik, tartışma, eğlence haber programlarının hepsinin belli bir biçiminin olduğunu ancak içeriğinin bulunmadığını ifade etmektedir. İşte tam bu noktada popüler kültürün etkileri görülmektedir. Fransız sosyologa göre; kalıplaşmış ve tek düze bir hale getirilmiş paket programlara göre yaşamın her alanındaki ayrıntılar yeniden üretilmektedir. Gerçeklik tamamen ortadan kalkmıştır ve sadece göstergeler kalmıştır. Yok olan gerçeklik, bu göstergeler kullanılarak halen varmış gibi gösterilmeye çalışılmaktadır: "*Simülasyon ise gerçekliğe kısa devre yaptırılarak, göstergeler aracılığıyla yeniden yaratılmasıdır.*" (Ünk, 2009: 202)

Televizyon ve popüler kültür ise tartışmasız kuvvetli bir bağ ile birbirine sıkıca bağlıdır. Çünkü popüler kültür ürünlerini genellikle televizyon gibi önemli ve etkin bir kitle iletişim aracını kullanarak insanlığa sunmaktadır. Popüler kültür insanları kısa bir süre için de olsa eş değer statüde gösterebilmektedir. Ünlü bir şarkıcının konserine çok zenginler de gelebilmekte ve maddi durumu daha düşük insanlarla beraber konser seyredilebilmektedir. Bu sayede maddi durumu düşük insanlar bile kendilerini geçici bir süre için de olsa zengin kesime ait olarak hissedebilmektedir. Anlaşılacağı gibi popüler kültür "afyon" etkisiyle bireyi kısa bir süreliğine de olsa uyuşturur. Az gelişmiş ülkelerde popüler kültür olgusuna çok daha fazla rastlanmaktadır. (Oskay, 1998: 154-157) Fakat; bu ülkelerde popüler kültürün oluşmasının temel nedeni dış kaynaklıdır. Az gelişmiş ülkelerin, gelişmiş ülkelerle etkileşime girmesiyle birlikte popüler kültür dünyaya yayılmaktadır.

2. Televizyonun Gelişim Çağındaki Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Çocuklar, dünya çapında var olan tüm ülkelerin geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Çünkü gelecek nesilleri yetiştirecek kişiler onlardır. Bununla birlikte, toplumsal değer yargılarının elde edilmesi, kişiliğin oluşturulması, modellerin benimsenmesi hep çocukluk yıllarında kazanılmaktadır. İşte sayılan bu etmenlerden dolayı çocuklar televizyon karşısında güçsüz, savunmaya, korunmaya muhtaç bir durumda yer almaktadırlar.

Aziz, televizyon seyircilerini dört ayrı küme altında toplamıştır. Bunlar; çocuk, genç, yetişkin ve yaşlı seyirci kitesidir. Çocuk izleyici kitesine girenler 3–13 yaş aralığında yer almaktadır. Anlaşılacağı gibi bu kümeye okul öncesi ile ilköğretim çağındaki çocuklar girmektedir. Bu kitle çok hassas bir noktada yer almaktadır. Gelişim çağı içerisinde yer alan çocuklara yönelik yapılan yayınlar gerek sunuş tekniği ve gerekse de kullanılacak yapım malzemeleri bakımından büyük hassasiyet gerektirmektedir. Programların özenle hazırlanması mutlak bir zorunluluktur. Gelişim çağındaki çocuklara yapılan yayınlarda eğitici unsurların bulunması gerekmektedir. (1982: 40–41) Ayrıca çocuk psikolojisinin çok iyi bilinmesi ve programların psikologlardan destek alınarak hazırlanması bu noktada önemlidir. Unutulmamalıdır ki, okul öncesi ve okul çocuğunun gereksinimleri de farklılık göstermektedir.

Çocukların televizyon izleme alışkanlıklarına yönelik birden çok çalışma mevcuttur. Bunlardan en önemlisi Amerika Birleşik Devletleri'nde Schramm, Parker ve Lyle'nin yaptığı araştırmadır. Bu çalışmada çocukların televizyon karşısında geçirdikleri zamanın 2/3'ünü yetişkinler için hazırlanmış programları izlemekle geçirdiklerini saptamışlardır. Çocukların küçük yaşlarda daha çok çizgi film, kukla temsillerine ilgi gösterdiği görülmektedir. Özellikle okul hayatının başlaması ve çevreye olan ilginin artması ile yetişkinlere yönelik programlara olan ilginin arttığı gözlemlenmektedir. Bu programlar arasında; şiddet, macera, cinayet hikâyelerini v.s. saymak mümkündür. (Hızal, dergiler.ankara.edu.tr: 2011) Schramm, televizyonun çocukları pasif bir konuma soktuğunu savunan teorisyenlerin aksini iddia etmektedir. Schramm düşüncelerini şu şekilde aktarmıştır: *“Etki kavramı, bizi yanlış yönlendirmektedir; çünkü bu kavram televizyonun çocuğa bir şeyler yaptığını çağrıştırmaktadır. Buna göre televizyon bir aktördür; çocuklar da üzerinde oynananlardır.”* (Tekinalp, 2003: 302) Onun görüşüne göre seyirciler (çocuklar) bir aktör olan televizyonu diledikleri şekilde yönlendirebilmektedir. Görüldüğü gibi Schramm televizyona olumlu bir akış açısıyla yaklaşmış ve çocukların etki altında kalmadığı fikrinin arkasında durmuştur. Erken yaşlarda aşırı derecede televizyon seyreden çocukların televizyon izleme konusunda beceri geliştirdikleri ve televizyona karşı daha bilinçli olduklarını, gerçek ve kurgu arasındaki farkı daha iyi kestirebildikleri öngörüsünü savunmaktadır.

Özellikle çizgi filmler ve diziler çocukların hayal güçlerine hitap etmekte ve onları büyük ölçüde etkilemektedir. Okul öncesi dönemlerden itibaren çocuklar kendilerine rol-model olarak seçtikleri dizi ve çizgi film kahramanlarını günlük yaşamlarına ve oyunlarına yansıtmaya başlamaktadırlar. Onlara özenme ve onlar gibi olma arzusu davranışlarını değiştirmektedir. Ancak şu unutulmamalıdır ki; özellikle çizgi filmlerde yer alan kahramanlar çeşitli hareket ve davranışlarıyla çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz dürtüleri harekete geçirebilmektedir. Televizyon programlarında yer alan karakterler sosyal değerleri yansıtıyorsa bu çocuk üzerinde olumlu bir sonuç doğururken, olumsuz dürtülerin harekete geçmesi ise çocuğu saldırgan yapmakta ve kendi kendine zarar verir duruma getirmektedir. Çünkü çocukların dürtülerini kontrol etme yetenekleri henüz gelişmemiştir. (Can, 1996: 1) Bu da çocuğu dış dünyaya ve dış etmenlere karşı daha korumasız ve daha savunmasız bir duruma düşürmektedir.

Program içerikleri, çocuklar için başlı başına bir problemken televizyon izleme sıklıkları da bir diğer önemli sorundur. Özellikle ilköğretim çağındaki çocuklar televizyona yoğun ilgi göstermekte ve saatlerce televizyon karşısında kalabilmektedir. RTÜK tarafından 2006 yılında yapılan “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması” da bu ifadenin doğru olduğunu kanıtlamaktadır. Raporda yer alan en önemli ifade ise şudur:

“İlköğretim çağındaki öğrencilerin boş zaman etkinliklerinin dağılımına bakıldığında “kitap okumak” % 64.9 ile birinci sırayı, “televizyon seyretmek” % 64.6 ile ikinci sırayı almıştır. Bu iki etkinliği % 37.9 ile “arkadaşlarıyla oynamak/vakit geçirmek” takip etmektedir.” (RTÜK, rtuk.gov.tr: 2011)

Tokgöz, gelişmiş ülkelerde çocukların televizyon karşısında çok zaman geçirdiklerinin açıkça kanıtlanmış olduğunun altını çizmektedir. Bilindiği üzere çocuklar okuma - yazma öğrenmeden önce televizyon seyretmeye başlamaktadır. Önceleri annesi ya da babasının seçtiği kanalları izlemeye başlayan çocuk giderek daha bilinçli bir hale geldikten sonra kumandayı eline alarak kendi istediği kanalları seçmektedir. (1979: 187) Bu da çocuğu bilinmeyen içeriklerle karşı karşıya bırakmaktadır..

3. Ebeveynlerin Televizyon Karşısındaki Kontrol Sorunu

Kitle iletişim araçları bireyleri her dönem farklı bir oranda etkilemiştir. Etkiler bir dönem sınırlı, bir dönem güçlü olsa da ülkelerin toplumsal ve siyasal yapısına bağlı olarak televizyon yayınlarının biçim ve içeriği değişmekte, yayıncıların seyirciyle kurduğu ilişki bu duruma bağlı olarak çeşitlilik görülebilmektedir. Gerbner’in geliştirdiği yetiştirme teorisine göre, kitle iletişim araçları (özellikle televizyon) sembolik bir çevre oluşturarak, bireylerin yetişme ve yaşam biçimleri üzerine etki etmektedir. Buna göre televizyon bireylerin gelişimlerinde, yetişme-

lerinde ya da belirli inanç ve değerleri kabul etmelerinde en az aile büyükleri, din adamları ve öğretmenler kadar etkin konumdadır. (Işık, 2002: 85) Bu da ailenin önemini bir kez daha gözler önüne seren bir durumdur.

Ertürk ve Gül'ün de belirttiği gibi ; *“bir çocuğun yaşı, televizyonda hangi programları seyrettiği, ne kadar süre televizyonun önünde kaldığı, kimlerle birlikte bu süreci paylaştığı gibi pek çok etken”* televizyon ve çocuk etkileşiminde önemli değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel yapıları, fiziksel-genetik yatkınlıkları, gelişimsel kişilik özellikleri, çevresel etkenleri ve aile yaşam tarzları gibi değişkenlerdeki farklılıklar sebebiyle kişisel özellikleri benzer olmayan çocukların ve gençlerin televizyondan etkilenme biçimleri de değişiklik göstermektedir. Yapılan çoğu bilimsel araştırmada da sürekli görüldüğü gibi seyredilen program içeriklerine bağlı olarak çocukların etkilenme biçim ve seviyelerinin değişeceği gerçeği ortaya çıkmaktadır. (Ertürk, Gül, 2006: 17)

Özellikle ebeveynler tarafından denetimsiz bir şekilde televizyon karşısına bırakılan çocukların bu kitle iletişim aracından daha fazla etkilendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca bu etkinin izleri gençlik döneminde de açık bir şekilde görülmektedir. Anne-baba kontrolünün olduğu ortamlarda televizyonun olumsuz etkilerinin sınırlı bir konuma indiği bir gerçektir. Fakat yine dikkat edilmesi gereken bir nokta daha bulunmaktadır. Anne-babaların yani ebeveynlerin de bilinçli olması gerekmektedir. Kitle iletişim araçları konusunda tam anlamıyla bilgi sahibi olmayan ebeveynlerin çocuklarını televizyonun olumsuz öğelerinden koruması günümüz koşullarında çok daha zordur.

Dikkat edilmesi gereken bir diğer noktada da çocukların televizyonda farklı boyutlar bulmalarındır. Bilinç ve kültür düzeyi istenilen düzeye gelmemiş çocuğun herhangi bir programı izlerken ondan ne derecede etkileneceği bilinmemektedir. Çocuğun izlediği programdan çektiği mesajları nasıl algıladığı ve yorumladığı da önceden bilinmemektedir. Bazı programlarda ama bilinçli ama bilinçsiz bazı alt metinler yer almaktadır. İşte bu noktada da bilinçli ebeveynlere görevler yüklenmektedir. Bu programların verdiği mesajları çocuğun daha açık ve daha iyi bir şekilde alması ebeveynlere bağlıdır. Bilinmelidir ki televizyon programları her yaşta her kültüre, her algı seviyesine göre oluşturulmaktadır. Bu ve buna benzer durumlar da ister istemez ailenin istediği ölçüde bir denetim yapabilmesini engellemektedir. (İnanlı, 2009: 15)

Türkiye'de RTÜK tarafından geliştirilen ve “akıllı işaretler” adı verilen içerik-yaş temelli program dereceleme sistemleri, çocuklarını televizyon programlarındaki zarar arz edebilecek içerikten korumak isteyen ebeveynlere yol gösterici niteliktedir. Kaiser Aile Vakfı'nın Amerika'da yaptığı bir araştırmanın sonuçlarına göre, ailelerin %65'i çocuklarının medya kullanımını yakından takip etmektedir.

Fakat yine aynı araştırmaya katılan ebeveynlerin yarısından fazlası ise (% 53) sembolleri kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada ebeveynler program dereceleme sembolleri hakkında farkındalığa sahiptirler fakat çoğu sembollerin anlamını yeterince bilmemektedir.

Türkiye’de ise Bilge ve Burçin İşper’in yaptığı çalışmada ebeveynlerin program dereceleme sembolleri hakkındaki bilgi düzeyleri incelendiğinde onların “olumsuz örnek oluşturabilecek davranış” anlamına gelen sembol dışındaki sembollerin anlamlarını bildikleri söylenebilmektedir. Diğer bir ifadeyle ebeveynler semboller hakkında yeterli düzeyde bilgiye sahiptirler. Olumsuz örnek oluşturabilecek davranış anlamına gelen sembol genelde “taşıt gidemez” anlamına gelen trafik işareti olarak nitelendirilmiştir. (İspir, İspir, 2008: 180) Ancak şu bir gerçektir ki bu işaretlerin ekranda yer almasının ebeveynleri yönlendirme ve çocukları koruma hususunda yeterli olup olmadığı tartışma konusudur.

Çocuklar için masum gibi görünen, ebeveynler tarafından onları oyalamak ve onların boş vakitlerini geçirmelerini sağlayan çizgi filmlerde de ne yazık ki şiddet kullanımı doruk noktasına ulaşmıştır. Çizgi filmler her ne kadar sevgi ve duysallık öğelerini taşıyor olsa da şiddet unsurları ve karakterlerin doğaüstü davranışları gelişme çağındaki çocukları derin bir şekilde etkilemektedir. (Van Evra, 2004: 77-80) Genel olarak çizgi filmlerin içeriği ve çocuklara aktardıkları masumane olarak görülmektedir. Ancak en büyük şiddeti onlar barındırmakta ve çocukları kötü yönde etkileyebilmektedir. Bu durumu 2000 yılında Türkiye’de yaşanan bir olay da açıkça kanıtlamaktadır. Dönemin çocuklar tarafından en fazla izlenen çizgi filmi olan Pokemon’daki “Pikachu” adlı kahramana özenen dört yaşındaki küçük Ferhat, oturduğu apartmanın yedinci katından atlamıştır. (Şen, radikal.com.tr: 2011) Bu olay açıkça göstermektedir ki; çocukların hayal dünyalarını televizyon ve onun yaratımları biçimlendirmektedir. Dolayısıyla çocukların saf duygularını televizyon etkilemektedir. Ferhat’ın annesinin olay karşısında vermiş olduğu “*Yetkililerin buna bir çözüm getirmesi gerekir*” sözü ise tartışmaya açıktır. Ebeveyn olarak kendisinde hiçbir şekilde hata bulmamaktadır. Fakat mevcut bu olayda; medya, RTÜK ya da diğer yetkililer ne kadar suçluysa ebeveyn olarak kendisi de o denli suçludur.

SONUÇ

Çocuklar, doğdukları günden itibaren televizyonla tanışma imkânı bulmaktadırlar. Çünkü televizyon her evin başköşesinde yer almaktadır. Evde vakit geçirmenin en birincil aracı olan televizyon ile birlikte çocuklar, yaşamlarının ilk yıllarında bile ailelerinden daha çok televizyonla ilişki kurmaktadır. Anne ve babalar çocuklarını oyalayabilmek ve işlerini bitirebilmek için çocukları televizyonun karşısına koymaktadırlar. Hatta mama yemeyen bebeklere aileleri tarafından

televizyon açılmakta ve bebeğin o rengârenk reklâmlar karşısında karnı doyurulmaktadır. Aileler için önemli olan o mamanın yenip bitirilmesidir. Ancak bu işlem yapılırken ileride karşılaşılabilecek olası zararlar hiçbir şekilde düşünülmemektedir.

Televizyonun zararlı etkilerinin minimum düzeye indirgenebilmesi için anne ve babanın çocukla ilişkilerinin iyi olmasının yanında zaman zaman programları da çocuklarla beraber seyretmesi gerekmektedir. Hatta ebeveynlerin çocuğa izledikleri içerikler hakkında sorular sormaları, çocukların sorularına cevap vermele-ri, televizyondan gönderilen mesajları iyi yorumlayabilmeleri için onlara yardımcı olmaları gerekmektedir. Aksi takdirde olumsuz neticeler ortaya çıkabilmekte ve çocukların gelişim evresinde telafisi olmayan sonuçlar oluşabilmektedir.

Görülüyor ki istenildiği kadar yasalar konulsun, istenildiği kadar kısıtlamalar getirilsin bunların çözüm yarattığını söylemek neredeyse imkânsızdır. Öncelikle toplumun eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesi gerekmektedir. Tabii sadece bu yeterli olmayacaktır. Çocukları ve gençleri yetiştiren ebeveynler yani anne ve babalardır. Anne ve babaların eğitim seviyelerinin gereken düzeyde olamaması onların çocuklarının da bilinçsiz olarak yetişmesi anlamına gelmektedir. Okutulmaya başlanan “Medya Okur-Yazarlığı” derslerinin ve televizyonda RTÜK tarafından verilen reklâmların yeterli olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Bunun için en büyük görev devletin bir uzantısı olan yerel yönetimlere düşmektedir. Bu organların kendi imkânlarıyla aileleri bilgilendirici ve yol gösterici projeler hazırlaması gerekmektedir. Teknolojinin bu denli hızlı geliştiği bilgi çağında ailelere eğitim vermek hiç de zor değildir.

KAYNAKÇA

- AZİZ, Aysel (1982), **Radyo ve Televizyonla Eğitim**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- BOURDİEU, Pierre (1997), *Televizyon Üzerine* (çev. Turhan Ilgaz), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- BRZEZINSKI, Zbigniew (1994), **Kontrollden Çıkmış Dünya** (çev. Haluk Menemencioğlu), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- CAN, Aytekin (1996), **Çocuk ve Çizgi Film**, Konya: Öz Eğitim Yayınları, 1996
- ERTÜRK, Yıldız Dilek, GÜL, Ayşen Akkor (2006) **Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin**, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım
- EVRA, Judith Van (2004) ,**Television And Child Development**, London: Lawrence Erlbaum,
- HIZAL, Alişan, “Televizyonun Çocuklar ve Ergenler Üzerine Etkisi”, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/499/5933.pdf>, Erişim Tarihi: 13.11.2011
- IŞIK, Metin (2002), **Kitle İletişim Teorilerine Giriş**, Konya: Eğitim Kitapevi
- İNANLI, Melike Sibel (2009), **Televizyondaki Çocuk Programlarının Beş-Altı Yaş Çocukları İçin Sözel Şiddet ve Anti Sosyal Sözcükler İçerme Durumunun İncelenmesi**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

- İSPİR, Bilge, İSPİR, Burçin (2008), “Televizyon Programı İçeriği Dereceleme Sembollerinin Kullanımı ve Ebeveyn Yönlendirmesi”, **Selçuk İletişim**, Cilt:5, Sayı:3
- OSKAY, Ünsal (1998), **Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- ÖNK, Ürün Yıldırım (2009), “Baudrillard Perspektifinden Bir Kitle İletişim ve Sanat Aracı Olarak Simülasyon Evreninde Televizyon”, **Selçuk İletişim Dergisi**, Cilt:5, Sayı:4
- POSTMAN, Neil (1985), **Amusing Ourselves to Death: Public Discourse in the Age of Show Business**, London: Penguin Books
- RTÜK, “İlköğretim Çağındaki Çocukların Televizyon İzleme Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması”, www.rtuk.gov.tr, Erişim Tarihi: 24.04.2011
- ŞEN, Ali (2000), “Pokemon gibi atladı!”, <http://www.radikal.com.tr/2000/10/30/turkiye/01pok.shtml>, Erişim Tarihi: 28.04.2011
- TEKİNALP, Şermin (2003), **Radio ve Televizyon : Camera Obscura’dan Synopticon’a**, İstanbul: Der Yayınları
- TOKGÖZ, Oya (1979), **Türkiye’de Kitle Haberleşme Araçları ve Çocuklar**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu Basımevi